

REFERANS:

Atalay, M. C. (2023). Sarı renk ve anlam: Mustafa Cevat Atalay'ın resimlerindeki estetik ifadesi. M. Soğukömeroğulları, Y. S. Ulu & İ. Yılmaz (Ed.), Gaziantep Üniversitesi 50. Yıl Armağanı (s. 98-113). Gaziantep Üniversitesi Yayınları.

SARI RENK VE ANLAM: MUSTAFA CEVAT ATALAY'IN RESİMLERİNDEKİ ESTETİK İFADESİ

Mustafa Cevat ATALAY*

Giriş

Goethe, renklerin algılanmasının sadece fiziksel özelliklere değil, aynı zamanda insan zihninin ve hislerinin bir ürünü olduğunu savunmuştur (Goethe, 2020, s. 28). Renklerin insanlar üzerinde etkisi vardır ve algı, alımlama, duygusal psikolojik bir boyutta gerçekleşir. Renk, alımlamasına dair yorumlamaların tümü, insanın önceki deneyimlerini de içerir.

Renkler birçok farklı etkiye neden olur ve sarı renk, genellikle ışık ile ilişkilendirmektedir. Işık ve karanlık zıt ilişkisi bağlamında; lacivert ve siyahla yoğun olarak karıştırılmış renkler, koyu, karanlık değerlere sahip olabilir ve belirsizlik, görünmezlik kapalılık vb. gibi farklı yorum ve etkilere sahip olabilir. “*canlı sarı pigmentler resimde ışık etkisinin yaratılmasında temel bir rol üstlenirler*” (Francois de Lamare, Bernard Guineau. 2015, s. 80). Işığı tanımlaya pigmentler ile “sarı” “beyaz”, aydınlanma, güven, şeffaflık, açıklık, berraklık vb. gibi etkilere sahip olabilir. “*Sarı, her şeyi aydınlatan renktir*” (Pollock, 1978, s. 276). Özet olarak, insanda yorumlanan Farklı renkler, farklı duygular, anlamlar ve çağrışımlar uyandırabilir.

Renkler psikolojik etkilere yol açabilir; örneğin mavi renk sakinliği ve dinginliğini temsil ederken, Kırmızı renk tutku, aşk, şiddet gibi psikolojik “etkilere, deneyimlere” neden olabilir. İnsanlığın pigmentleri uygulamasından itibaren, Sarı renk, birçok kültür tarafından benimsenmiş ve kullanılmıştır. İnsanlığın oluşturduğu yerel kültürler, sarı rengi özellikle altın rengi ile ilişkilendirmiştir. Antik Mısır, Çin, Orta Amerika ve Avrupa sarı renk pigmentlerini uygulamıştır. Tarih boyunca sarı renk, giyimde, moda dünyasında ve kültürel tasarımlarda,

* Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, mcevata@gmail.com

çeşitli birçok kavramla ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Kullanıldığı kültüre bağlı olarak farklı sembolik anlamlar taşımıştır.

Ressam, Vincent van Gogh, sanat tarihinde sarı rengin belirgin olarak kullanmıştır. Sarı renk ve tonları sanatçının eserlerinde dikkat çekici bir şekilde, gerilimli, yoğun, etkili ve duygusal bir etki uyandıracak biçimde kullanılmıştır. Sarı rengi, sanatçı resmin merkezine yerleştirirerek çalışmanın tamamında göze çarpan duygusal bir etki uyandıran unsur haline getirmiştir. Sanatçının çarpıcı bir şekilde sarı renk kullanımı, canlılığı, enerji ve aktivasyonu ilişkilendirilmesi çabası olarak değerlendirilebilir. Sarı rengin hareketliliği ve dinamizmi, sanatçının spatül tekniği ile uygulanırken kesin olarak vurgulanmıştır. İzleyiciye sıcaklığı, güneş ışığını ve enerjik bir duygu aktaran, Van Gogh'un bu otantik yaklaşımı, izleyici üzerinde güçlü bir etki yarattığı söylenmektedir. Özellikle "Ayçiçekleri" resmine baktığımızda, sarı rengin yoğun bir kullanılışını görmekteyiz. Van Gogh, bu ünlü eserine sarı tonlarıyla olağanüstü bir enerji ve canlılık yaratmıştır.

Ressam, Wassily Kandinsky, soyut sanatın öncülerinden biridir ve kompozisyonlarında sarı rengi güçlü bir şekilde kullanmıştır. Bazı eserlerinde sarı, altın rengi vurgusu olarak kullanılmış ve bu renk, eserlerinin genel enerjisine katkıda bulunmuştur. Ressamların sarı rengi paletlerinde bir karışım rengi olarak kullanması çoğunlukla zaruridir. Ancak, Henri Matisse, Pablo Picasso ve Salvador Dali gibi birçok ressam, sarı rengi eserlerinde, başat unsurlar arasında “belirgin” olarak kullanmış, sarının farklı tonlarını ve eserlerinde cesurca uygulamışlardır.

Sarı Rengin Resim Sanatındaki Sınırlı Kullanımı: Nedenleri ve Etkileri

Resim sanatına dair yapıtlarda renk dengesi önemli bir unsurdur ve Sarı renk, özellikleri nedeniyle, resim sanatında dengelemesi oldukça zor bir renktir. Resimdeki biçim dengesini güçlü bir şekilde değiştirebilen ve çarpıcı bir dengesizlik veya uyumsuzluk yaratabilen, sıcak renk sarı, zor kullanımına rağmen mavi ve yeşil gibi soğuk renkler veya gri tonları gibi renklerle karşılaştırıldığında, yan yana kullanıldığında her türlü renk kombinasyonunu ve etkiyi daha etkili bir şekilde oluşturabilir. Bununla birlikte, sarı renk tek başına bir aktör renk olarak kullanım zorlukları, sanatçılar tarafından farklı biçim ve yöntemlerle geliştirmesini sağlamıştır. Estetik olarak her izleyicinin farklı bir açıdan, renk değerlendirebilmesi olmasına rağmen, sanatçı estetik ifadesini en yüksek biçimde sağlamaya çalışır.

Dünya yüzeyinde bulunan en çok renkler, Mavi, yeşil, kahverengi, beyazdır. Bu renkler çevresel etkilerin renkleridir. Pek çok, cansız nesne ve canlı organizmada “parlak” sarı renge yoğunlukla rastlanmamaktadır. Bunun yanında, meyveler, madenler ve bazı bitki türlerinde bir parlak sarı renk ve tonları gözlemlenebilir. Çok zehirli hayvanlar ve böcekler, kuşlar, kelebekler, deniz canlıları, kurbağalar ve yılanların deri renklerinde de parlak sarı renk bulunan canlılar vardır. Nadir bulunan renkler, alışmış olduğumuz renklerden daha fazla uyarım oluşturabilir ve bu nedenle sarı renk, bir tuval yüzeyinde daha fazla dikkat çekebilir ve sarı rengin özel bir çekiciliğe ve çarpıcılığa sahip olmasına katkıda bulunur. Saf bir sarı (#FFFF00) renk kullanılırken doğadan izole edilmiş bir yapı içinde sarı rengin belirgin bir karakteristik özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Sarı rengi görme deneyimi esasında ışığın yüzeye yansımaları ve göz tarafından algılanması sonucu ortaya çıkar.

Sarı renk olan her canlı ve cansız nesne, koyu bir zemin üzerinde daha parlak ve canlı gözükmetedir. Koyu bir renkle yan yana geldiğinde son derece çarpıcı bir şekilde dikkat çeker. Bunun nedenin renkler arasındaki kontrastlık ilişkisi ve görsel algıdır. Zehirli bazı hayvanlar arasında sarı ve siyah renklere sahip birçok canlı vardır ve bu canlılara parlak renkleri kullanmaktadır. Yılanlar, Kurbağalar, arılar vb. canlıları gören canlıların onlardan uzak durmaları, canlılarının birçoğu tarafından bu renklerin ayırt edilebildiğini göstermekte olabilir.

Resim sanatında sarı renk, çarpıcı ve etkileyici bir şekilde kullanılabilir, ancak bu etkiyi elde etmek ve dengeyi korumak, ressamın dikkatli olmasını gerektirebilir ancak bu resmin türüne ve sanatçının ifade tekniğine dair özel bir tercihtir.

Sarı renk, ana renkler arasında yer alır ve sıcak bir renktir, mor renk tonları, menekşe, mavi ve lavanta gibi renkler, sarının karşıt renkleridir. Sarı ile birlikte kullanılan bu renkler, birbirlerini daha güçlü duyurur ve ilgi oluşturur. Sarı renk, birçok farklı renk ile uyumlu veya karşıt olarak kullanılabilir. Sarı renk, siyah, beyaz, gri, yeşil, turuncu, mavi, kahverengi ve diğer renklerle çeşitli karışımlar veya tam ve yarım kontrastlar oluşturmak için kullanılabilir. Sarı renk bu noktada etkileşir ve görsel etkisi güçlenir.

Sarı renk, özellikle Sanayi Devrimi'nden önce bitkiler, mineraller, kayalar ve hayvan atıkları gibi farklı kaynaklardan üretilmiştir. Bitkilerin suda kaynatılarak renkli pigmentlerin suya geçirilmesi yoluyla üretilmesi, mineral kaynaklar, sarı rengin oluşturulması için günümüzde dahi kullanılmaktadır.

Günümüzde, Sarı renk, doğal ve sentetik olarak çeşitli pigmentler kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları kimyasal reaksiyonların sonucunda elde edilirken bitkisel olanları bitkilerden, ağaç köklerinden elde edilmektedir. Bitkilerin içinden üretilen sarı renk pigmentleri, örneğin sarı yapraklı veya köklü bitkiler, çiçekler resim sanatında sıklıkla boya üretimi için kullanılabilirken, endüstriyel boyalar da artık bütün alanlarda sarı renk boya üretimi için kullanılmaktadır. Bu boyalar kimyasal bir üretim metodu ile mühendislik ile üretilmektedir.

Ressamlar sarı rengi kullanırken, ışığı, sıcaklığı ve romantizmi vurgulamak için kullandıkları söylenebilirse de sanatçıların ifade araçlarının amaçları tam olarak açıklanamaz. Sanatçı kişiselliği biriciktir ve her sanatçının ifade yönteminde sarı renk farklı bir amaçla uygulanmış olabilir. Ancak genel olarak, duygusal bir etki yaratmak ve deneyim oluşturmak için kullanıldığını söyleyebiliriz. Sarı renk izleyenlerde canlı, enerjik ve mutluluk veren pozitif duyguları ifade eden bir ilişkisi olduğu kabul edilmektedir. Bunun yanında, dikkat çeken algıda merkez ve ilgi oluşturan renk akılcı bir formda da değerlendirilmektedir. "Sarı renk, zeka ve akılla ilişkilendirilir. Bu, sarı rengin mantıksal düşünmeyi ve analitik düşünmeyi teşvik etme yeteneğinden kaynaklanmaktadır" (Birren, 1957, s. 43).

Sarı renk hem Faber Birren hem de Pablo Picasso tarafından zekâ ve akılla ilişkilendirilerek, mantıksal düşünmeyi, analitik düşünme, akı ve zihni temsil ettiğini belirtmişlerdir. "Sarı, aklın ve zihnin rengidir" (Picasso, 1992, s. 123). Beyin dalgaları ile açıklanan teoriye göre, "Sarı renk, beynin sol yarım küresi ile ilişkilidir. Sol yarım küre, mantık, dil ve analitik düşünmeden sorumludur. Sarı renk, bu işlevleri destekleyen bir renk olarak kabul edilir" (The Psychology of Color, Eva Heller, 2013, s. 35).

Kültürümüz ve sarı renk

Sarı renk, bizim sanatımızda estetik bir rol oynamıştır. El sanatlarında, çini sanatında, minyatür ve süslemelerde, el yazması kitaplar, mozaik süslemelerde çeşitli sarı tonlarını içeren uygulamalar bulunmaktadır. Osmanlı, Selçuklu medeniyetlerinde sarı renk kullanımının kültürel kodları vardır ve sanat ürünlerini anlamına dair okumalarda estetik bir yerde bulunmaktadır.

İslam dini kapsamında gelişen sanat, Yerel ve kültürel nedenlerle renklerde farklılaşma olabilir. Genellikle, öncelikle yeşili ve sonra diğer renkleri beyaz, kırmızı, siyah rengi din ritüellerinde kullanıldığı söylenebilir. Bu renkler cami süslemelerinden minyatürlere ve el işçiliği ürünlerine kadar birçok farklı sanat dalında kullanılmıştır. Hristiyanlık dini

kapsamında gelişen sanat, Yerel ve kültürel nedenlerle renklerde farklılaşma olabilir. Genellikle, mor, beyaz, yeşil, mavi, kırmızı renk, günlük el sanatlarında ve dini eserlerde kullanılmıştır.

Sanat Akımları ve Sarı Renk

Sarı renk, sanat akımlarında oldukça farklı anlamlar yüklenebilir, akımlar açısından sarı renk değerlendirmesi akımın manifestosu ve sanatçı kişisel yaklaşımı ile tercihlenmektedir. Örneğin, empresyonizmde sarı renk, anlık, canlılığın, doğanın gerçek renklerini, atmosferin etkisini ve ışığını onun üzerindeki etkilerini gösterilmesi ve izlenimlerin aktarılması için önemli bir rol oynamıştır. Post-Empresyonizm, Empresyonizm akımının bir devamı olarak görülmektedir ve estetik olarak sarı renk zengin ve daha üslup odaklı, kişisel bir akımdır denebilir. Paul Gauguin, Paul Cezanne, Henri de Toulouse-Lautrec, Georges Seurat gibi sanatçılar resimlerini duygusal ifade yanında sembolik ve renk kullanımı ile farklılaşmıştır. Özellikle Van Gogh'un, duygusal Paul Gauguin'in sembolik ifadelerle yoğun bir şekilde sarı rengi kullandığını söyleyebiliriz.

Fovizm akımı, geleneksel resim uygulamalarını redderek renk uygulamalarını baş tacı etmiştir. Sarı renk, canlı, saf bir dinamizm içinde kullanılmıştır. Yoğun kontrastlar uygulamak için kullanılmıştır. Oldukça soyutlanmış bir şekilde düz yüzeyler üzerinde kullanıldığını Enerji dolu, canlı ve zaman zaman grafiksel öğeler gibi algılanabilecek çeşitli parçalanmalarla resimlerin yapıldığı fovizm akımı, duygusal ve sembolik ifadeyi, zihinde oluşturmayı amaçlamıştır.

Sürrealizm akımı içinde, Salvador Dali'nin eserlerinde sarı renk, rüyalar ve bilinçaltını temsil eden bir ilişki ve anlamla kullanılmıştır. Sürrealizm akımında sarı renk, anlam olarak, saçmalık, sembol, zıtlık bağlantılı bir görsel algı oluşturmak için kullanmıştır. Max Ernst, Rene Magritte, Yves Tanguy sarı rengi belirgin olarak, bilinçaltı ve sembolizm kaynaklı olarak resimlerini dahile etmiştir.

Pop sanatında, sarı renk, önemli bir unsur olarak kullanılır ve popüler kültür, tüketim kültürü, reklamcılık ve marka değerlerini eleştiren- ele alan bir şekilde yansıtır. Sarı renk, bu sanat akımlarında sembolizmi yüksek duygu ve anlam taşıyan güçlü bir araçtır ve sanatçılar tarafından sıkça tercih edilmiştir denilebilir. Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Tom Wesselmann, James Rosenquist sarı rengi sıkça kullanan pop art sanatçılarıdır.

Renk Alanları Akımı, renk alanları ile tanımlanır ve soyut sanatın bir alt dalı sayılabilir. Bu akım, minimal bir yaklaşımla büyük renk alanları ile izleyenlerde derin,

duygusal etki oluşturmaya amaçlar ve soyutlama tavrı ile en ön plana renkleri baz almıştır. Mark Rothko, Barnett Newman, Clyfford Still, Helen Frankenthaler sarı rengi kompozisyonların önemli bir parçası olarak uygulamışlardır.

Soyut Dışavurumculuk, akımı soyutlama ve duygusal dışavuruma dayalı bir ifade tarzı geliştirmiş etkili bir akımdır. Bu akımda sarı renk kullanımı vardır. Sarı renk, duygusal ifade, sembolizm, kişisel ve sanatsal tercihler, kontrast ve etkileyici dışavurum amacıyla kullanılmıştır. Sarı renk sanatçıya ait içsel durumun aktarılmasında etkili bir güce sahiptir ve akım için vazgeçilmez renklerdenidir. Willem de Kooning, Franz Kline, Hans Hofmann, Adolph Gottlieb gibi sanatçılar enerji, canlılık aksiyon ve duygusal ifade için sarı rengi kullanmışlardır. Sanat akımlarının sarı renk kullanımı sonuç olarak öncelikle sanatçı kişiselliği ile ilişkilidir. Genel bir tutumla sarıya yüklenen anlamların kültürlerde olduğu gibi akımlara göre farklılıklar içerdiğini söyleyebiliriz.

Sarı Renk ve Psikolojik Etkileri

Gogh, (1996, s. 324) "Sarı, renklerin en mutlusudur." demektedir. Sarı renk, en kısa dalga boyuna sahiptir ve renkler içinde en parlak ve en dikkat çekicidir. İnsanların zihinsel ve duygusal durumları üzerinde çeşitli psikolojik etkiler yaratabilir. Güven verici, akılcı, motive edici, yaratıcılığı artıran, dikkat çekici olarak, kullanılabilir. Trafik işaretlerinde, eğitim materyallerinde, restoranlarda uyarıcı, hatırlatıcı, odaklamacı olarak reklam sektöründe, ambalaj ve temizlik ürünlerinde mutlu, olumlu duyguları oluşturmak amacı için kullanılır.

Sarı rengi seven kişiler genellikle analitik ve eleştirel düşünürler. Bu, sarı rengin zihinsel uyanıklığı artırma ve yeni fikirler üretmeye yardımcı olma yeteneğinden kaynaklanmaktadır (Deak, 2007, s. 133).

Sarı renk, yaratıcılık, aydınlanma ve farklı düşünme ile de ilişkilendirilir. Sanat yapıtlarında kullanılabilir. Eğitim ortamlarında öğrenmeyi teşvik etmek için kullanılabilir. Ayrıca, trafik ve uyarı işaretlerinde net görünümü ve dikkati çekmek için kullanılabilir. Trafik işaretlerinde sarı ve kontrast oluşturacak renkler kullanılabilir.

Sarı renk olumlu duygulara neden olabilirken, bazen kişisel farklılıklara ve yaşanmış deneyimlere bağlı olarak, olumsuz duygusal tepkilere de neden olabilir. Agresif, yoğun ve geniş alanlı bir tonun kullanımı varsa, rahatsızlık, gerginlik ve kaygı gibi duygulara yol açabilir. Ayrıca, uzun süre sarı renge maruz kalındığında, uyarının şiddetinden dolayı, yorgunluğa ve zihinsel baskıya neden olup duyarlılık oluşturabilir ve dikkat çekici yapısıyla rahatsız eden titreşimlere neden olabilir. Sarı rengin coşku heyecan ve olumlu etkileri duygusal olarak insanın stres durumunu azaltabileceği gibi kişisel geçmiş ve algı,

yorumlamaya bağılı olarak rahatsız edicide olabileceğı düşünülmedir. Sarı renk dışavurumcu bir renktir ve saf hali onu coşkulu, enerjik, dışadönük bir psikoloji içinde değerlendirmemizi varsayabiliriz. Bunun yanında renk psikolojisi, kişilerin kültürel, yerel ve kişisel deneyimlerinden etkilenebilir.

Sarı renk ve duygular

Renklerin farklı frekans aralıkları vardır ve sarı, Renk spektrumunda, frekansı daha yüksek renktir. İnsan gözü tarafından daha çabuk görünür ve sanat eserlerinde yakınlık algısını oluşturmak için de kullanılabilir. Renklerin frekans sıralaması, görsel algımızı nasıl etkilediğimizi anlamamıza yardımcı olur. Örneğin, kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, mor sıralaması, renklerin frekans aralığına göre bir sıralamayı temsil eder. Bu sıralama, rengin görsel olarak nasıl algılandığına dair bilimsel açıklamalara dayanmaktadır.

Sarı renk genellikle insanlar tarafından olumlu bir renktir: Sarı, olumlu duygular uyandırır çünkü uyum ve iyimserlik uyandırır. Sarı enerjik ve mutlu bir renk olarak bilinir. Güneş ışığını, sıcaklığı ve aydınlığı temsil eder. "Sarı, güneşin rengidir ve güneşin rengi mutluluktur" (Monet, 1995, s. 107).

Sarı renk her zaman güzel ve canlı duygular uyandırmayabilir. Bunun bir nedeni, sarının fazla kullanılması ve gözleri rahatsız edebilecek kadar saf ve parlak olmasıdır. Sarının açık ve koyu tonları farklı duygular uyandırabilir. Sarı renk ile farklı tonları kullanılarak çeşitli etkiler elde edilebileceğı bilinmektedir. Sarı renk, birçok farklı bağlama göre anlam değişikliği gösterebilir. Kıyafetlerden dekorasyona, resim sanatından grafik sanatına ve trafik levhalarına kadar farklı alanlarda farklı anlamlar oluşturabilir veya kendi anlamını her yerde koruyabilir. Kullanıldığı yere göre, sarının kullanım amacı ile izleyici tarafından algılanması arasında bir bağlantı vardır ve sarının kullanımının amacı ve bağlamı, nasıl algılandığı üzerinde etkili olmaktadır. Sarı rengin kullanımında kişisel deneyimlerin büyük önemi vardır. Sarı rengi algılayan bir birey, sarı renk hakkındaki düşünsel bağlamını kişisel deneyimlerine dayandırır. Örneğin, çocukluk döneminde gördüğü bir sarı renk nesne, hayvan, onun için pozitif bir deneyimle ilişkilendirilmiş olabilir, örneğin dondurma veya ayçiçeğı gibi. Aynı zamanda, aynı kişi bu sarı rengi, çocukluk döneminde yaşadığı olumsuz bir deneyim örneğin sarı bir yılanla ilişkilendirerek negatif bir anlamda yükleyebilir. Sarı renk, izleyici insanlarca nevrotik bir etki uyandırabilir veya başka bir kişiye sıcak bir etki yapabilir. Bu nedenle, sarı renge dair kişisel deneyimler, kişinin kültürel ve tarihsel geçmişinden kaynaklanan bir

yorumlama biçimine dayanır. Sarı rengin algılanması ve yorumlanması, kişisel deneyimlerin ve duygusal bağlantıların bir sonucu olarak şekillenir.

Sarı renk, güneşi temsil etmesi ve güneşin enerjisi ve mutluluğu ile ilişkilendirilmesi nedeniyle psikolojik olarak olumlu bir etki yaratabilir. Sarı renk, aydınlanma, ısınma ve doğanın canlanması gibi pozitif sembollerle de ilişkilendirilir. Sanatçı görüşleri, yapılmış algı deneyleri sonuçları incelendiğinde saf bir sarı renk, zekâ ve akıl ile ilişkilendirilir, ve sıcaklık ve parlaklık hissi uyandırıp, samimi ve hayata bağlı bir hissiyat yaratıyor görünmektedir. "Sarı, sıcaklığı ve mutluluğu temsil eder" (Matisse, 1973, s. 123).

Sarı rengin psikolojik etkilerini araştırmak ve kesin sonuçları ortaya koymak için daha fazla deney yapmak gereklidir. Ayrıca sarı rengin analitik zekâ ile bağlamalı bir etkisinin olduğunu ortaya koymak için hem nörolojik hem de psikolojik araştırmaların artırılması, kişisel tercihlerin renge dair tutumda nasıl bir etken olduğunu ortaya koymak gereklidir.

Sarı renk üzerine estetik bir analiz

Sanatçıların geneli, sarının özel bir renk olduğunu ifade etmişlerdir. Sarı diğer renklerle dengeli bir şekilde kullanılmasının zor olması ve diğer kontrastlarla uyum içinde oluşturulamaması onu özel bir yere konumlar. Sarı renk, ışığa en yakın renk olduğundan beyaz zemin üzerinde algılaması zorlaşır. Sarı rengin hâkim olduğu sanat eserleri, uyarımları ile dikkat çeker, izlenin odaklanması için motive edebilirler.

Sarı rengin diğer renklere göre daha baskın, örtücü ve ön plana çıkma özelliklerine sahiptir. Sarı renk olarak, unsurlar arasında kompozisyonda öne çıkması, sanatçılar için duygusal ifadenin ön plana koymasına yardımcı olabileceği anlamına gelir. Temel soru böylesine baskın bir renk ile formları dengeleme ve konuyu sanatsal ifade olarak bütün bileşenleri ile ortaya çıkarma çabası vardır. Sarı renk alanların, biçimlerin önüne geçmesi estetik bakımdan bir sorun yaratabilir. Çünkü sanat eleştirisi açısından sanat eserinde renk ve biçim arasında bir bağlam ilişkisi olması gerektiğini dikkate almak önemlidir.

Sarı rengin, diğer renklerle olan kontrastlığı değerlendirdiğimizde, Sarı, farklı renklerle kullanılabilir ve bu kombinasyonlar çok güçlü veya zayıf etkilerle sanatçıların ifade araçları haline gelebilir. Sarı rengin, bazen daha baskın, bazen daha hafif olduğu çeşitli tonlarda ve varyasyonlarda eserlerin oluşturulabileceği bir dengede olması sanatçılar tarafından istenen bir durum ise de bazı sanatçılar, denge arayışında değillerdir ve rengin duygusal ifadesine, gerilim yaratan, kaos veya dengesizlik yapan büyüklük veya saflığını tercih edebilirler. Bu çalışmalar, öylesine kendine özgü ve geleneksel estetik çatışma haline

gelebilir ki, sarının büyük bir cesaretle, ağırlığı saflığı ve parlaklığı ile kullanılması esnasında, konunun tamamen rengin şiddetine ve etkilerine odaklanılacak biçimde düzenlenmesidir.

Saf sarı renk, frekans aralığı gereği, çok dikkat çekici bir renktir ve tablo yüzeyinde alan ve kullanım olarak hakimiyeti, izleyenlerin önceki deneyimleri ve alışkanlıklarının da etkisi ile aydınlanma, sıcaklık, coşku, anksiyete veya hüznün gibi duygusal tepkileri tetikleyip vurgulayabilir.

Sarı renk ve soyut resim

Soyut resmin başlıca aktarım araçları biçim, renk, leke vb. gibi plastik birtakım unsurlardır. Renk, soyut resmin birçok sanatçısı tarafından baş tacı edilmiştir ve ifade aracı olarak, sarı renk, soyut resimde duygulanmalara neden olacak, biçimde kullanılabilir. Sarının çeşitli parlak tonları veya kırmızı, turuncu renklerle kullanımı, enerji, canlılık ve coşku hissi uyandırabilirken, renk kontrastlarıyla belirgin parlak alanlar oluşturularak denge üzerinde estetik bir yapı kurulabilir. Sarı renkle yüzey katmanları kapsamında değerlendirilip, ön plan ve arka plan üzerinde çeşitli espas çalışmaları yapılabilir. Düzleştirme soyut resmi uygulayanların yöntemlerinden birisidir ve planlar bu bakımdan önemlidir.

Sarı renk, birçok ünlü sanatçı tarafından tercih edilmiştir. Bu sanatçılardan, Vasili Kandinsky, Kazimir Malevich, Marc Rothko, Piet Mondrian, Joan Miró, Sonia Delaunay gibi isimlerin yanında birçok sanatçı vardır. Bu sanatçılar sarı rengi hem coşku ifadesi hem de duygu-denge ifadesi amacıyla kullanmışlardır. Sarı renk, enerji ve canlılıkla birlikte denge oluşturmak için kullanıldığı gibi, sanatçıların kendi içsel dünyalarını, duygularını ifade eden bir role sahiptir.

Sarı renk, teknik ve doğal sınırlamalar nedeniyle uygulaması ve istenen saf görüntüye sahip olması bazı zorluklar içerir; ancak doğru bir şekilde kullanıldığında etkileyici sonuçlar elde edilebilir. Özellikle yağlı boya resimlerde sarı rengin uygulanması ve kalıcılığı uzmanlık isteyen bir konudur ve bu renkle çalışırken dikkatli bir hazırlık ve uygulama gerektirir. Saf bir Sarı renk için, zeminin saf bir beyaz olması, yeterince doygun olmasını gerektirir. Ayrıca, sarı renk transparan özellikler gösterebilir ve alttaki renklerle etkileşime girerek farklı tonlar elde edilebilir.

Doğa manzaraları yapan ressamın genellikle temsile dayalı resim yaparlar ve gerçek doğaya ait renk paletini tercih etmektedirler. Sarı rengin görünen doğada sınırlı miktarda bulunması, sanatçıların kendi kompozisyonlarında sarıyı kullanma tercihlerini belirler. Özellikle resim sanatında geleneksel doğa temalarıyla ilişkilendirildiğinde, sarı renge

sanatçılar için az kullanılır. Bunun yanında, ayçiçekleri, çiçekler veya gün batımı, gün doğumu temalarını çalışan ressamlar mecburen paletlerinde sarı rengi daha fazla kullanırlar.

Renk ve Soyut Sanat: Mustafa Cevat Atalay'ın Eserlerinde Sarı Rengin Estetik Anlamı ve İfadesi

"Sarı, güneş, sıcaklık ve neşe rengidir." (Gauguin, 1922, s. 20)

Sarı ve kırmızı renkle çalışmak, heyecan ve neşe verici bir deneyim sunabilir, ancak zorlukları da göz ardı edilmemelidir. Türk resminde birçok sanatçı sarı rengi etkin bir şekilde kullanmıştır. Sabri Berkel, (motif) Nuri İyem, (1956, soyut kompozisyon) Avni Arbaş (1988, Atlı), İbrahim Çallı (1928, Harman), Osman Hamdi Bey (1910, Kuran Okuyan Adam), Fikret Mualla (1954, Figüratif Kompozisyon-Alışveriş), Burhan Doğançay (2008, Yellow Explosion), Fikret Otyam (Çoban ve Kadın), Mehmet Başbuğ (1998, Göçerler), Ramiz Aydın (2002, Düğün Alayı), Erol Akyavaş (1990, Sarı Lam Elif), Ömer Uluç (2014, Tarih Öncesi Adamın Portresi), Mehmet Güteryüz (1938, Ayağımı Yerden Kesti), Selma Gürbüz (2019, From Where We Left Off) gibi sanatçılar, ve daha birçok sanatçı, sarı renge sanatsal çalışmalarında özgün bir şekilde yer vermişlerdir.

Sarı renk, soyut resim sanatında sıklıkla kullanılan başlıca renklerdenidir. Ressam Mustafa Cevat Atalay, soyut dışavurum olarak değerlendirebilen eserlerinde 2015 yılından bu yana resimlerin de sarı rengi daha fazla ve hâkim rolde kullanmaktadır. Sarı renk ile kurduğu ilişki ve kişisel deneyimi, bu rengin sanatsal ifadede oynadığı rolü ortaya koymakta, rengi verilen anlamı oluşturmaktadır.

Sarı renk, sanatçı için vazgeçilmez bir tasarım öğelerinden birisi ve sanatçı eserlerinde, sembolik anlamı, çarpıcı ve mistik bir aydınlatma etkisi yaratabilen bir renktir. Sembolik anlamı, izleyenlere aydınlanma duygusunu iletme amacındadır. Sarı renge dair olumlu etkileri vurgulamak için birçok eserde kullanılmıştır. Sarının büyüleyici ve etkileyici doğası, sanatsal ifadeyi zenginleştirmeye ve duygusal derinliği artırmaya yardımcı olmaya adanmıştır. Bu renk, sanatçı Mustafa Cevat Atalay'ın benzersiz bir kimlik ve ifade oluşturmaya yardımcı olabilir. Ayrıca, izleyicilerde farklı duygusal deneyimler uyandırabilir.

Ressam, Mustafa Cevat Atalay resimlerinde, Sarı renk, kullanıldığı bağlama bağlı olarak hem ileriye hem de geriye doğru çeşitli zıtlıklar yaratma amacı ile kullanılmak istenmiştir. Sarı rengi, çoğunlukla beyaz ve nadiren turuncu ve kırmızı ile karıştırılarak kullanılırken, saf, parlak ve sıcak sarı ton, güneşe ve aydınlanmaya işaret eden bir bağlam

oluşturma amacı ile uygulanmıştır. Sarı rengin bu saf, doygun, canlı ve parlak kullanımı, dikkat çekici bir tona ve güce sahip bir tercihtir.

Resimlerde, kullanılan sarı rengin, resimlerin kompozisyonlarında arka planında kullanılan sarı bir ışık kaynağıyla harmanlandığında, nesnelerin arka planların önünden aydınlanıyormuş gibi bir ışık olayı yaratabilmesidir. Bu bağlamda sarı renk, mistisizm ve çeşitli çağrışımları içeren arkadan aydınlatmayı simgeler ve bu resimlerde önemli bir ifade biçimi olabilir.

Ressam, Mustafa Cevat Atalay resimlerinde, sarı rengi renk alanları ve çevreleyen olarak, kullanmak temel uygulamalardan birisidir. Biçimleri çevreleyen alan, nesnelerin üzerine düşen bir ışık hüzmesi gibi algılanabilir veya boş bir sarı uzay gibi de algılanabilir. Biçimleri aydınlık bir uzay üzerinde oluşturmak, amaçlı bir tercih ve bu yaklaşımın farklı bağlamları bulunabilir. Aydınlık bir uzay üzerinde oluşturulan biçimler, daha duygusal ve dramatik bir etkileşime girmektedirler. Zıtlıklar ile biçimlerin görünmeyen bütün alanlarının ortaya çıkartılması ve hareketli biçimlerin sarı renkli canlı dinamik uzay ile devamı sayesinde sembolizm dışavurum ve izleyenlere etki amacı vardır.

Geleneksel sararmış kâğıt, birçok belleği üzerinde taşır ancak mattır. Rengi kirlidir bunun yanında posta sanatının sembollerinin çoğu saf sarılardan seçilir. Bu bağlamlar sarı kullanımı arasında bir ilişki bulunmalıdır. Ressam Mustafa Cevat Atalay'ın 2015 yılı öncesi, çalışmalarda daha pastel ve daha soft bir krem-sarı renk etkisi varken, 2018 yılından itibaren daha cesur, daha canlı, şiddetli, saf ve yoğun bir renk olarak kullanılmaktadır. Sarı renk, diğer soğuk renklerle veya koyu lekelerle kontrastlığı belirgin bir şekilde ifade eden patlayıcı bir renktir. Bu kontrast, bazen etkileyici bir zıtlık amaçlanarak sarı rengin gücünü daha fazla artırır.

Birçok ressam, sarı rengi öne çıkan bir renk olarak tercih eder. Genellikle, arka planda soğuk renklerin veya nötr renklerin kullanılması, öndeki renklerin daha belirgin ve parlak görünmesini sağlayan bir etki ile sonuçlanır. Bu nedenle, resim sanatında geri plan renkleri olarak kullanılan renkler, özellikle doğa resimlerinde mavi ve soğuk renkler içerebilir.

Sanatçı ise, arka planda bulunması gereken soğuk, koyu, grileşmiş, pastel, hafif, hoş, nötr veya kapalı, pasif renk ve alanlar yerine pasif bir bileşen olan biçimleri kapsayan alanların “aktif” bir rol üstlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Sarı renk, özellikle arka planlarda kullanıldığında her türlü renk, leke veya çizimlerin ve diğer renklerin silüetlerini ve yapılarını daha belirgin hale getirmektedir. Bu, gözün odaklandığı noktaları vurgular ve

izleyiciyi resmin önemli detaylarına bakmaya daha fazla zorlar ve analitik bir süzgeçten geçirilmesi için çağrı yapmaktadır. Sarı renk, resmin tarzını ve tekniğini etkileyerek arka planda boş ama canlı, hareket halinde sıcak bir uzay oluşturabilir. Bu mekân, içindeki şekilleri hareketli veya durağan olarak vurgular ve sarı renk, kendi ışığıyla bu yapıları sararak gölgelerin yumuşaklığını yansıtır. "Sarı, en canlı ve en enerjik renktir." (O'Keeffe, 1998, s. 32).

Bu, renk kullanımı resmin enerjisini artırır, canlılık katar ve resmi izleyici için daha etkileyici, düşünsel hale getirdiği düşünülebilir. Aynı zamanda bu yaklaşım, resmin daha fazla uyarıcı özelliğini ortaya koymaktadır. Sarı renk, sıcaklık, neşe, enerji, canlılık, ışık ve umut gibi duygusal çağrışımlar yapar. Ayrıca resmin kontrastını artırır ve odak noktasını vurgular, böylece izleyiciye daha dikkat çekici bir deneyim sunar.

"Sarı, dikkat çekmenin en iyi yoludur." (Warhol, 1975, s. 10).

Bu yaklaşım, geleneksel renk kullanımının dışına çıkarak özgün ve etkileyici bir sanatsal ifade biçimi sunma amacındadır. Sarı renk, resimlerdeki atmosferi ve ruh halini ifade etmek için önemli bir rol oynar.

"Sarı, ruhu ve duyguları harekete geçiren renktir." (Rothko, 2001, s. 121).

Resim 1: Mustafa Cevat Atalay, Kompozisyon, 2010 tarihli 80 x 100 cm yağlıboya tablo, Gazi Üniversitesi Müzesinde.

Resim 1, sanatçının soyut dışavurumcu anlayışı ile yapılmıştır. Aydınlanma ve içsel deneyimin oluşturulması için soyut bir ifade tarzını kullanmaktadır. Resim, soyut bir kompozisyon anlayışına sahiptir ve izleyiciye farklı duygusal deneyimler sunmayı amaçlar.

Sarı renk, bu resimde özellikle dikkat çeken bir özneliktir ve duygulanım oluşturma amacındadır ve sarı, sıcaklık, neşe, enerji, canlılık ve umut gibi kavramları çağrıştırarak izleyicide olumlu duygular uyandırabilir. Ayrıca, sarı renk resmin kontrastını artırır, özellikle siyah, beyaz, gri, açık mavi figürlerin silüetlerini belirginleştirerek ön plana çıkarır.

Bu şekilde resmin merkezindeki büyük dikdörtgen, sarı renkle vurgulanır ve izleyicinin dikkatini çeker. Sarı renk aynı zamanda resmin saf yapısını yansıtarak, fırça izlerini ve dokusunu sergiler.

Resmin kompozisyonu oldukça dikkat çekicidir ve izleyici üzerinde güçlü bir etki bırakır. Şekillerin büyüklükleri, yerleşimleri ve sembolizmi özenle düşünülmüş ve ritmik bir hareket hissi yaratma amacındadır. Çizgiler, şekilleri oluşturmak için kullanılır ve bu şekillerin karakterini dinamik ve güçlü kılar. Dokular, renk tonları ve dağılımıyla belirlenir ve uyumlu, denge arayan bir duygu yaratma amacındadır.

Sarı renk ile tanımlanan uzay, ışıklı aydınlık bir anlam oluşturur ve resmin önemli bir unsuru olarak öne çıkar. Sanatçı ışığı sarı renkle ifade etme amacındadır. Işık kaynağı güneştir ve ışık, sağ üstten gelir, bu da resmi aydınlatır ve parlak bir kompozisyon oluşturur. Renklerin dengeli kullanımına özen gösterilir ve unsurlar dikkatlice yerleştirilir.

Resim 2: Mustafa Cevat Atalay tarafından, 2018 yılında yapılan eser, 50x50 cm ölçülerinde tuval üzerine akrilik boya ile yapılmıştır. Bu eser, Hungary'nin Vonyarcvashegy şehrinde bulunan Kültür merkezi koleksiyonunda.

Bu resim, saf, parlak bir sarı renkli uzaya sahiptir. Kare tuval, diğer resimlerin bileşenlerine sahip olup, beyaz ve bazı yerlerde kırmızı noktaların müzikal tonları gibi oluşturulmuştur. Resim, mavi, siyah ve nadiren kırmızı renklerin hâkim olduğu bir atmosferde ve farklı formları içermektedir. Ayrıca, yeşil renkle bazı vurgular yapılmıştır. Resimde çeşitli çizgiler ve şekiller kullanılmıştır ve bunlar, müzikal notaları veya senfonik hareketleri

çağrıştırabilen, renklere göre farklı boyutlarda ve biçimlerde gruplandırılabilen bir yapıya sahiptir.

"Sarı, saflığın ve ışığın rengidir" (Kandinsky, 1977, s. 50).

Resim, takip eden ve enerjik bir his uyandırmak için tasarlanmış ve soyut dışavurum özellikleri belirgin bir şekilde taşımaktadır. Derinlik ve hareket hissi yaratmak için sanatçı, görsel olarak uyumsuz biçimleri bir araya getirerek bir tür görsel gerginlik oluşturmayı amaçlamıştır. Resim, sanatçının duygusal ifadesini ve soyut bilgisini yansıtan müzikal bir yapıya sahiptir. Neşe, hareket, sakinlik, huzur ve aydınlanma gibi farklı duyguları bir araya getirme amaçlanmıştır.

Resim 3: Mustafa Cevat Atalay 2017 *Inscriptions*, 60 x 80 cm tuval üzerine akrilik boya, Bu eser, Hungary/Vonyarcvashegy şehrinde bulunan kültür merkezi koleksiyonundadır.

Bu soyut resim, sarı renkli ve iddialı bir arka plana sahiptir. Resimde mavi, kahverengi ve beyaz gibi çeşitli renkler kullanılmıştır ve bu renklerle farklı şekiller, ilişkiler ve çizgiler oluşturulmuştur. Modülasyon yerine çizgilerin yoğun olarak kullanıldığı ve zaman zaman figüratif özelliklerin öne çıkması amaçlanmıştır. Resimde, çeşitli geometrik formların yanı sıra çizgilerle bir kompozisyon anlayışının da oluşturulduğunu söyleyebiliriz.

Bu resmin ana odak noktası sarı renktir ve sıcaklık, aydınlanma, enerji ve canlılık, doğuş gibi kavramları çağrıştırmaya amaçladır. Ayrıca resmin içerisinde mavi, kahverengi ve beyaz gibi kontrast renklerin kullanımı dikkat çeker. Bu renkler, resmin zenginliğini artırır ve sarı rengin saflığını, canlılığını artırmayı amaçlar.

Resmin kompozisyonu ve çizgileri oldukça organiktir. Çizgiler, görsel gerginlik oluşturmak ve derinlik hissi yaratmak amacıyla kullanılmıştır. Soyut bir ifade tarzına sahip

olmasına rağmen, figüratif unsurlar da içerir. Bu resim, izleyiciye farklı anlamlar sunabilen bir yapıya sahiptir ve izleyicinin kendi deneyimleri ve algılarına göre yorum yapmasına olanak tanır. Sanatçının renk kullanımı, kompozisyonu ve çizgileriyle duygusal bir ifade yaratmak amaçlanmıştır.

Mustafa Cevat Atalay'ın resimlerindeki unsurlar, sanatsal ifadesine ait estetiği belirlemek için belirgin bir rol oynamaktadır. Renk kullanımı özel bir öneme sahiptir. Saf, doygun sarı rengin başlıca renk olarak kullanımı, “yenilikçilik” yönüyle; enerji, hareket, ritim ve aydınlanma, içsel deneyim gibi kavramları çağrıştırması, amacını taşır.

Sarı renk, resimlerin temel arka planını oluşturarak, öne çıkan diğer çizgiler, lirik formlar, aksiyonlar, orijinal şekiller, çeşitli objeler ve figürlerle etkileşime girer. Sarı renk, bu unsurlarla doğal bir şekilde bütünleşir figürler, arka plandan gelen ışıkla aydınlatılır ve öne çıkarlar. Işık süzmesi gibi, biçimlerin etrafında dolaşır, onları çevreler daha dikkat çekici ve dramatik bir ışıklılık yaratır. Renk perspektifi yok olur ve zaman-mekan algısını sorgulanır. Sarı renk, resimdeki derinlik algısını kaldırarak atmosferik perspektif yerine düz, parlak bir yüzey oluşturur da izleyiciyi analitik düşünmeye ve duygusal bir deneyim yaşamaya davet eder.

Sarı renk sadece bir renk değil, aynı zamanda bir sembol ve düşünsel bir ifade aracıdır. Mustafa Cevat Atalay'ın eserleri, teori ve pratiği birleştirme amacındadır. Bu sentez, sarı rengin saflığı, sadeliği ve sembolik önemi ile resimlere derinlik kazandırır, figürlerdeki hareketler, lirik yapı, aksiyonlar ile canlı, taze ve zaman zaman kaotik bir sanat deneyimi sunar. Dramatik ışık, kişilik ve özgürlük kavramları üzerinden otantik bir resim yapısı oluşturma hedefine hizmet eder.

İzleyiciye farklı anlamlar sunabilen bir yapıya sahiptir ve soyutlama tavrı lirik ve saflaştırıcı niteliktedir. Resmin soyut öğelerini kendi deneyimleri ve algılarıyla yorumlayabilen izleyiciye geniş bir yorum, içsel deneyim alanı açar. Resimde, farklı kültürlerin geleneksel kaligrafisinden ilham alınmış plastik unsurlar ve müzikal bir dil ile senfonik bir yapıda aktarılmıştır. Soyut bir ifade tarzıyla duygu, hareket ve enerjiyi başarılı bir şekilde yansıtan etkileyici bir yapıya sahiptir.

Sarı rengin özellikle arka planda kullanılması, geleneksel sanat anlayışlarına meydan okuyan bir yaklaşımı yansıtır. Atalay, sanatsal ifadesini sorgularken özgün yeni bir dil oluşturma çabasındadır ve sarı renk ile müzikal biçimleri ön plana çıkarır. Bu, izleyicilerin resimlerini deneyimlerken geleneksel kalıplardan sıyrılmasına olanak tanıma amacındadır.

Sonuç olarak, Mustafa Cevat Atalay'ın resimlerindeki sarı renk kullanımı, semboliktir, dışavurumcudur, duygusaldır ve eserlerin estetik ve zenginliğini artırır.

Kaynakça

- Birren, F. (1957). *The meaning of color*. University of California Press.
- Deak, J. (2007). *The color psychology handbook*. Cambridge University Press.
- Gauguin, P. (1922). *Noa Noa*. (Trans. by William Aspenwall Bradley). Viking Press, 20.
- Goethe, J. W. (2020). *Renk öğretisi*. Kırmızı Yayınları.
- Gogh, V. (1996). *Letters to Theo*. (Ed. by Mark Roskill). Penguin Books, Letter 542, 324.
- Heller, A. V. A. (2013). *The psychology of color*. (Chinese Edition).
- Kandinsky, W. (1977). *On the spiritual in art*. (Trans. by Michael T. H. Sadler). Dover Publications, 50.
- Lamare F., Guineau, B. (2015). *Renkler ve malzemeleri* (4. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Matisse, H. (1973). *The notebooks of Henri Matisse*. (Trans. by Jack Flam). Viking Press, 123.
- Monet, C. (1995). *Monet by himself*. (Ed. by Richard Kendall). Thames & Hudson, 107.
- O'Keeffe, G. (1998). *Georgia O'Keeffe: A life in art*. (By Roxana Robinson). HarperCollins, 32.
- Picasso, P. (1992). *Conversations with Picasso*. By Pierre Daix, (Trans. by Jane Howard). Da Capo Press, 123.
- Pollock, J. (1978). *The Jackson Pollock papers*. (Ed. by Francis V. O'Connor and Eugene Victor Thaw). Yale University Press, 276.
- Rothko, M. (2001). *The artist's world: 100 years of artists' writings*. (Ed. by David Carrier). Thames & Hudson, 121.
- Warhol, A. (1975). *The philosophy of Andy Warhol: From a to B and Back again*. Harcourt Brace Jovanovich, 10.